

Csalások a pénzügyi ágazatokban

Fraud in the Financial Sectors

DR. HABIL. HEGEDŰS MIHÁLY¹

Összefoglalás Csalásokkal nem érintett, nem fertőzött terület aligha található a mai világban. Korábban az a vélekedés járta, hogy a szigorúan szabályozott területek, mint a pénzügyi szektor, nem érintettek csalásban, hiszen lehetőségük sincs rá a szabályozottság miatt. Számos botrány rengette meg az emberek bizalmát és ébresztette rá a világot, hogy a szigorú szabályok nem elegendőek, szükségesek további törvényi intézkedések és gazdaság további fehéritése.

A gazdasági szereplők vetélkednek egymással, hogy minél több erőforráshoz juthassanak és készletet éreznek arra, hogy akár csalás segítségével jussanak jobb pozícióba. A COVID-19 világjárvány válságot okozott, ami azt jelenti, hogy még nagyobb a harc a gazdasági előny szerzés tekintetében, hiszen a kereslet sokkal kevesebb, így valamivel ki kell emelkedniük a gazdasági szereplőknek, ami ebben a helyzetben úgy tűnik számukra, hogy csak csalással érhető el.

A 2007-es gazdasági válság óta az figyelhető meg, hogy számos területen (pl. állami megrendelések, építőipar) növekedett a csalások lehetőségének mértéke. Az egyes országok eltérően próbálják megakadályozni a csalások előfordulását. Magyarország számos gazdaság fehéritési intézkedést dolgozott, illetve dolgoz ki folyamatosan az érdekében, hogy ne forduljanak elő csalások. Talán a legjelentősebb intézkedésnek mondható napjainkban, ami a legnagyobb hatást gyakorolja az országra, a számlázási feltételek megváltozása.

A csalás probléma köréhez tartozik, hogy bizalomvesztéssel jár a feltárása. A brókerbotrányok következtében is elveszett a lakosság, a befektetők bizalma és nemcsak azon intézményekkel kapcsolatban, amelyek a csalásban részt vettek, hanem az egész szektorra kiterjedően. A bizalom újraépítése pedig nem egyszerű, hosszadalmas folyamat.

Kulcsszavak: pénzügyi botrányok, bizalom, csalás; Jelkód K33, K42, G33, M42

Abstract The competition for social resources encourages economic players to break ethical business rules to gain an economic advantage. Digitized data is making it increasingly difficult to verify their content of reality. The Wirecard scandal and the COVID-19 crisis will transform the environment around us, change our way of thinking about the world, accelerate discussions on the possible control of data produced by digitization tools, and the issue of the widest possible introduction of international accounting. Since the economic crisis of 2007, there has been a general and measurable increase in fraud in public procurements in the construction industry, real estate, oil and gas, heavy industry and in the mining industry, and in the financial sectors, which some governments of countries are trying to prevent it by using new tax control methods. In the stagnant economies of the economic crisis that is likely to materialize as a result of the COVID-19 epidemic, economic players will share on fewer and fewer orders, and as competition increases, the possibility or compulsion of fraud increases. Crises either begin in the financial sector or it will become one of its victims. Although financial scandals have not shaken confidence in the financial sector in recent decades, it has violated the generally accepted public opinion that the financial sector is strictly regulated, and it is non-fraudulent, non-infected area. International events affecting the financial sector have shown that internal procedures that ensure the lawful operation of a company in financial institutions have not prevented internal abuse because some of the perpetrators came from leaders. Due to the generalizations, the integrity of financial and supervisory organizations not directly involved in financial scandals are also significantly damaged, and trust can only be restored again through joint efforts, legal tightening and appropriate communication.

Keywords: financial scandals, trust, fraud K34

Bevezetés

A 2008-as gazdasági válság után Európa gazdaságát az átmeneti fellendülés után ismét válság fenyegeti. A társadalomban bekövetkezett politikai és gazdasági átalakulás, a nemzetközi folyamatok gazdasági, pénzügyi válságának közvetett hatásai után a COVID-19 pandémia következtében Magyarország gazdasága újra sebezhetővé vált a szűkös erőforrások, azok rossz elosztása, az állam nagymértékű központi újraelosztó és szabályozó szerepvállalásának mértéke, valamint a normaváltozások miatt. Hazánk nyitott gazdaság, a vállalkozásaink részére a hatékony működéshez szükséges belső piaccal nem rendelkezik, ezért különösen fontos számunkra, hogy a világgazdaságban egyre jövedelmezőbb árukkal vagy szolgáltatásokkal jelenjünk meg, és ugyanilyen fontos követelmény a versenyképességet hátráltató tényezők feltárása.

„A rendszerváltást követő átalakulás folyamatában a csalások egyre fokozódó jelenlétével a gazdasági válságok egyik okozójává vált és jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az egyes országok nemzetközi versenyképessége, befektetői vonzereje a gazdasági felzárkózások ellenére sokszor hektikussá vált” (Hegedűs, 2016).

A globalizálódó világ hatására számos olyan megoldás került előtérbe, amely támaszkodik a digitális technológiák, a mesterséges intelligenciával működő megoldások alkalmazására. A digitalizáció hétköznapijainkban történő jelentős térnyerése egyúttal számos konfliktust is generál, mert a fejlődés rendkívül gyors ütemű, s nem mindenki rendelkezik a megfelelő szintű tudással a digitális megoldások készségszintű alkalmazásához.

Európa nemzetközi kereskedelmi kapcsolatai a 2008-as válságot követően megélnék, a technológia fejlődése, a globalizáció, a digitalizáció, robotizáció, az elektronikus fizetőeszköz használata, az oktatás színvonala következtében, amely által a megtanultak gyakorlati alkalmazása jelentős mértékben hozzájárult az egyes nemzetgazdaságok válságból történő kilábalásához. A versenyképesség a nemzetgazdaságok egyik alapvető teljesítménymércéje, amely során a gazdasági és társadalmi szempontok együttes figyelembevételére történik.

A versenyképességi előnyök kihasználására a kialakított digitalizáció fejlődése nemcsak a pozitív vívmányokat hordozza magába, de közvetve általa lehetővé vált számos pénzügyi botrány megvalósulása.

A pénzügyi intézmények beszámolóinak hitelessége és megbízhatósága a társadalom és a gazdaság főbb szereplői számára különösen érzékeny terület, ezért az ellenőrzés is kiemelt, többszereplős felülvizsgálatot foglal magában. A hitelintézetek szabályozott környezetben működnek, a működésük kihat az ország, illetve az egyes települések gazdasági életére is (Hegedűs, 2019).

A digitalizáció fejlődése magában hordozza pénzügyi intézményrendszerekben történő csalások lehetőségét. A 2020-ban bekövetkezett Wirecard-nál, Commerzialbank Mattersburg AG-nál történt pénzügyi visszaélések elkövetési módszerei hasonlóságot mutatnak a kínai Luckin Coffe, brit NMC Health és Finabl, illetve a 2015. évi, illetve a 2004-es magyarországi pénzügyi intézményrendszeren belül megtörtént eseményekkel. Az egyes elkövetési módszerek ismertetése megakadályozhatja azok megismétlődését. A csalás alapján felépített piramisrendszerek okozta pénzügyi botrányok következményeiből úgy tűnik sokan nem tanultak. A vizsgálat részeredményei ismertetésre kerültek az egyes pénzügyi intézmények csalást megelőző felkészítésén, valamint számos törvényszéken az elkövetési módszerek megismerése, felismerése és megítélése vonatkozásában. (Hegedűs, 2016.b; 2016.c), valamint alapul szolgált a hitelintézetek könyvvizsgálata (Hegedűs, 2019) alapján a brókercégek könyvvizsgálata módszertani útmutató megírásához.

1. Az elemzés módszertana

A kutatásom célja az volt, hogy összefüggést keressek a pénzügyi szektort érintő csalások és a nem megfelelő hatékonysággal működő ellenőrzések között.

A kutatásban a következő feltevésre kerestem a választ:

- K1. Felismerhetőek-e, megelőzhetőek-e, tipizálhatóak-e a pénzügyi szektort érintő csalások vagy az arra tett kísérletek? A közvetlen elkövetőkön kívül az ellenőrzési rendszer működésért felelősök közvetlen felelőssége kimutatható-e?
- K2. A közvélemény milyenek ítélte meg a bekövetkezett csalásokat a 2015. év magyarországi és a 2015-2020. évek nemzetközi pénzügyi botrányainak tükrében?

Kutatásom alapját a korábbi nemzetközi és a 2015. évi magyarországi, valamint a 2000-2020. években történt nemzetközi pénzügyi botrányokról megjelent információk feldolgozása, a 2015-2020. években a szerző által végzett banki, takarékszövetkezeti, befektetési vállalkozások elemzése, az MNB elemzések értékelése, a 2020. október 01-31. napja között interneten közzétett és lefolytatott kérdőíves interjúk, valamint sajtóhírek képezték. A kutatás felhasználta a szerző pénzügyi szektor könyvvizsgálata, illetve igazságügyi szakértő vizsgálata során szerzett eredményeket, az egyes tárgyban született bírósági beadványokat. A kutatás támaszkodott a befektetési alapok a Befektetési Alapkezelők és Vagyonkezelők Magyarországi Szövetsége (BAMOSZ), valamint a Budapesti Értéktőzsde (BÉT) indexeire és a honlapján közzétett 2010-2020. évek közötti elemzéseire. Az internetes kérdőív linkje célzottan 1 bank, 3 befektetési alapkezelő, 1 befektetési vállalkozás alkalmazottai, 10 könyvvizsgáló, 5 a brókerbotrány által károsult magánszemély és 1 károsult cég, 2 fő compliance szakértő, valamint 27 fő főiskolai/egyetemi hallgató és 31 fő szellemi munkát és 29 fizikai munkát végző interjúalany részére került kiküldésre. A mintát olyan szakmai ismerőseink (könyvelő, adótanácsadó) köréből választottunk ki, akik maguk is valamilyen szinten részesei voltak a 2004-es, illetve a 2015. évi pénzügyi intézményrendszer érintő botrányoknak. A kérdőív összeállítása során felhasználtuk a Quaestor, a Hungária és a Buda-Cash károsultjai által a Fővárosi Törvényszéken benyújtott adatokat. Az érintettség miatt a mintákat nem reprezentatívnak tekintettük, azokból általánosítható következtetések nem vonhatóak le, viszont az irodalmi feldolgozás során szerzett adatokat meg tudtuk erősíteni. Az érdekeltség miatti torzítás vagy mérési hiba, pozitív vagy negatív válaszadási kényszer nem keletkezett.

A 2020. októberében egy hónap alatt összesen 210 kérdőív került kitöltésre, amely EXCEL 2013 segítségével került feldolgozásra. Az értékelés egyváltozós analízissel és kétváltozós kereszttábla-elemzéssel történt, de jelen tanulmány annak terjedelme és a teljes kutatás lezáratlansága miatt csak részeredményeket közöl, a kisbefektetők a pénz és tőkepiaccal szembeni bizalmának összefüggéseinek vizsgálatát megoszlási viszonzszámokkal vizsgálja és jeleníti meg azáltal, hogy bemutatja, hogy a megkérdezettek kit tartanak felelősnek a brókerbotrány miatt.

Hipotézisek

- H1. A 2015. évi magyarországi és a 2015-2020. évek pénzügyi botrányainak eseményei a pénz és tőkepiacokban meglévő befektetői bizalmat a hazai viszonylatban nem rengették meg, a befektetői bizalom továbbra is töretlen.
- H2. A külső és belső ellenőrzések gyengesége, a csalások növekedése között összefüggés fedezhető fel, azok tipizálhatóak.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Nemzetközi kitekintés

Az egyes pénz- és tőkepiacokat érintő botrányok, illetve a 2007. évben kezdődő és 2008-ban kiteljesedő pénzügyi-gazdasági válság az állami szerepvállalás újragondolását és a felügyeleti intézkedések megerősítését követelte meg, de annak végrehajtását a válságból való kilábalás, majd a fejlődés üteme rendszerint felülírta.

Biedermann (2012) a 2008-as gazdasági válság hatásait elemezve rámutatott arra, hogy az amerikai pénzügyi piacok „hibás” működése, illetve a tömegessé váló innovatív pénzügyi termékek kockázatosabbá tették a piacot, és a pénzügyi szabályozás rendszere sem tudott lépést tartani a piacok gyors fejlődésével. Ha piac felügyeletét egy pillanatra is magára hagyjuk, annak később gazdasági kérdéseket érintő negatív következménye lehet. (Lentner, 2015) Valamennyi befektetés egyik alaptétele, hogy kockázatmentes befektetés a valóságban nem létezik, a piaci viszonyok között működő vállalatok csődjei a gazdaság működésének egyik szükségszerű velejárói. A nemzetközi pénzügyi visszaélések feldolgozása, a tapasztalatok levonása elősegíti a hazai kontrollrendszer megerősítését célzó intézkedések kidolgozását.

Az alábbiakban ismertetett esetek párhuzamba állítása a 2015. évi hazai brókerbotrány eseményeivel a kontrollrendszerek működésében rejlő hiányosságok feltárását tűzte ki célul.

2.1.1. A Wirecard

A Wirecard az egyik legnagyobb tőzsdei értékű német vállalattá fejlődött az elmúlt években. A 2010-es évek elején a cég 500 millió eurót szedett össze a részvényesektől, és terjeszkedni kezdett, amelyet jelzett, hogy a csúcson több mint 24 milliárd euró volt a cég piaci értéke, s a vállalat részvényei bekerültek a 30 legnagyobb német vállalat papírjait tömörítő DAX-ba, valamint a Stoxx Europe 600-ba is, amely a legnagyobb európai vállalatok részvényeit tömöríti.

A Wirecard ügyfélbázisa az elmúlt években jelentősen bővült, elsősorban kereskedelmi cégek, légitársaságok, utazásszervezők, biztosítótársaságok és pénzügyi szolgáltatók lettek a társaság ügyfelei.

2020. június 19-én a társaság menedzsmentje elismerte, hogy nagy valószínűséggel nem létezik a könyvekben szereplő 1,9 milliárd eurós tétel, korábban számlaigazolásokat, kimutatásokat hamisítottak meg. A Wirecard 2019-es pénzügyi kimutatásai 2020. novemberéig sem készültek el.

A tőzsde a hírré 35,3%-os negatív árfolyamváltozással reagált aznap és a Wirecard egyre több ügyfele döntött úgy, hogy a megemelkedett kockázatok miatt megszakítja kapcsolatait a német vállalattal. Az események nyilvánvalóan a tőzsdén is éreztették a hatásukat, az egyik legnagyobb német tőzsdei cég, a Wirecard árfolyama másfél hét alatt 100-ról 2 euróra zuhant. A Wirecard végül is mintegy 4 milliárd dolláros becsült tartozással ment csődbe. A társaság csődje több ezer intézményi és lakossági befektetőt temetett maga alá. (KPMG, 2020) (René Jakubeit, 2021)

A csőd következtében bevezetett korlátozások miatt a Wirecard szolgáltatásaira építő brit fintech cégeknél is leálltak a fizetési, számlavezetési rendszerek. A Wirecard csődjét követő angliai események azt mutatták meg, hogy egy-egy fizetési szolgáltató problémája nem marad a befektetési szektoron belül, hanem tovább gyűrűzhet az egész gazdaságban.

A veszteség túlmutat a pénzügyi vetületen, vélhetően tőkepiac, a befektetői kultúra is nagy sebet kapott, és számos német vállalat nemzetközi megítélésén is csorba esett. Európai Bizottság utasította az Európai Unió (továbbiakban: EU) pénzügyi ellenőrző szervét, az ESMA-t, hogy vizsgálják ki a BaFin szerepét a Wirecard ügyben. További kérdés, hogy a csődelőrejelzési modellek alkalmasak lehetnek-e arra, hogy egy-egy nagyvállalat csődjét előre jelezzék. (Hegedűs, 2020)

2.1.2. Luckin Coffe

Az amerikai tőzsdén szereplő, a Starbucks-szal versengő Luckin 2020 áprilisában hatalmas árfolyamzuhanást szenvedett el, miután bejelentették, hogy a társaság alkalmazottai meghamisították az eladási adatokat. A Luckin 2018 szeptember végén 3.680 kávézóval rendelkezett, ez majdnem hatszoros növekedést jelentett 2018 júniusához képest. A társaság amerikai tőzsdei értéke majdnem megháromszorozódott, részvényenként 50 dollárt is elérve 2020. év elején.

A Nasdaq által jegyzett társaság szerint a vizsgálat során megállapították, hogy a tavalyi második negyedévtől a negyedik negyedévig terjedő időszak hamis eladási adatai mintegy 105 milliárd forintot tettek ki, amely a becsült éves árbevétel mintegy 40 százalékának felel meg. A Luckin a botrány miatt elvesztette piaci értékének 75 százalékát.

A pénzügyi botrány egyértelműen az adatok meghamisítása miatt következett be, amely megfelelő kontrollpontok beiktatásával megelőzhető lett volna. Felvetődhet egyúttal a külső és belső ellenőrző szervezetek csalásmegelőző munkájának hatékonyságának kétsége.

2.1.3. Commerzialbank Mattersburg

2020.07.28-án az eisenstadti regionális bíróságon a Commerzialbank Mattersburg elleni csődeljárást indítottak meg a Mattersburg Kereskedelmi Bankon keresztül. A bank közel 14-15 ezer fiókot kezel, több burgenlandi önkormányzatnak, intézménynek, vállalkozásnak és sportszervezetnek is vezette a számláját és kezelte a vagyont.

A Commerzialbank a csőd miatt az ügyfelek kártalanítására és az osztrák betétbiztosítási alap részére kb. 400 millió eurót fizetett ki.

A sajtóértesülések szerint könyvelési csalás történt, a bank könyvelésében szereplő eszközök egy része nem létezett, évek óta számos fiktív ügyfelet, ügyletet is regisztráltak, fiktív hiteleket könyveltek le.

A csalásokat a kontrollpontok megerősítésével, illetve a külső ellenőrzések körültekintő, hatékony munkavégzésével ki lehetett volna küszöbölni.

2.1.4. A Barings bank

A Barings Bankot Sir Francis Baring alapította 1762-ben, amelyet 1806-ban Baring Brothers & Co.-ra neveztek át. A brit királyi bank 1995. február 26-án csődbe ment, mert Nick Leeson brit tőzsdeügynök alkuszként spekulációs határidős ügyleteivel a Szingapúri Nemzetközi Értéktőzsdén 850 millió font – mintegy 1,4 milliárd dollár – veszteséget okozott.

Az ING holland bank/biztosító társaság a csőd után 1£-ért megvette a cég minden forrását és tartozását, amely következményeként a Barings Bank a továbbiakban önállóan nem létezett. A Baring Befektetési

Csoport ugyan leválasztásra került a Barings Banktól, azonban azt 2005 márciusában az ING eladta a MassMutualnak és a Northern Trustnak.

Nich Leeson alkalmazottként a bank belső szabályait és a jogszabályokat is megszegve (kijátszva) a bank tudta nélkül kötött határidős szerződéseket. Ezek a spekulációs tranzakciók elvileg arbitrázs-ügyletek voltak, azonban azoktól eltérően egyes ügyletekről csak vételi, másokra pedig csak eladási szerződéseket kötött. A tokiói tőzsde Nikkei-indexének emelkedésére játszva, a tőzsdeindex minden 1 százalékos változása 1 millió dolláros hasznot (vagy veszteséget) hozott számára.

Leeson titkos – 88888-as – számlát vezetett, amelyen a veszteséget felhalmozta, ugyanakkor a londoni központot folyamatosan még akkor is nyereségről tájékoztatta, amikor a számlái már negatív értéket mutattak.

A tőkeáttételes szerződés következtében a válság elkerülhetetlenné vált, mert Leeson végül egy földrengés árfolyammozgató hatásait tévesen értékelte és mindent elbukott (Bhugaloo, 2008).

A csalásokat a kontrollpontok megerősítésével, illetve a külső ellenőrzések körültekintő, hatékony munkavégzésével ki lehetett volna küszöbölni.

2.1.5. A Société Générale bank

J r me Kerviel-t 2005-ben nevezt k ki a Société Générale bank párizsi Delta One csapatába juniorkeresked nek. Munkája során programozott és kvantitatív kereskedéssel, befektetési alapokkal, swap ügyletekkel, valamint hagyományos és a származtatott értékpapírok közötti arbitrázs-lehetőségek kutatásával foglalkozott.

Kerviel 2006 végén – 2007 elején kezdett fiktív ügyletek kötésébe, a piaci  res st sikeresen kihasználva nyereséget tudott felmutatni, noha a hatáskörénél jóval nagyobb, 49,9 milliárd euró értékben bocsátkozott kereskedési ügyletekbe. A kezdeti jelentős nyereségének – 2 Mrd dollár – mérséklését szándékosan megkötött veszteséges kötésekkel leplezte. A 2008. januári tőzsdei zuhanással ugyanakkor 4,9 milliárd euró – 7,2 Mrd dollár –  sszeg  veszteséget okozott a Société Générale-nek.

Kerviel a belső ellen r z rendszer kijátszására egy mutálódó vírushoz hasonló módszert dolgozott ki, amivel több százezer kötést rejtett hamis fedezeti ügyletek mögé, valamennyi pozícióját k t-három napon belül zárta, majd  jakat kezdeményezett helyett k (Clark – Bennhold, 2010).

A csalásokat az informatikai kontrollpontok (intelligens ellen r z  rendszerek) létrehozásával lehetett volna kikerülni.

2.1.6. Bernard Lawrence Madoff

Bernard Madoff amerikai üzletember, kereskedő, befektetési tanácsadó – egy időben a NASDAQ tőzsde elnöke – befektető piaci árjegyzést, majd befektet skezelt t végző céget üzemeltetett.

 zleti sikerei magas konzisztens hozamokat tudtak felmutatni, ennek ellenére 2008 őszén a válságot követő p nik következtében történő pénz kivonás során nem tudott fizetni.

A nyomozás során az derült ki, hogy a kilencvenes évek közepe óta, más vélekedések szerint a hetvenes évek óta nem folytatott valódi kereskedést, hanem a befektetők által kivont pénzt az új befektetők által befizetett t k b l finans rozta, azaz lényegében gigantikus méretű p ramisj t kot szervezett. A csalásnak több ezer áldozata volt, az összes k r több tízmilliárd dollárt tett ki.

A Madoff-féle alaptól az elmaradt hozamokkal együtt közel 65 milliárd dollár hiányzott. Amennyiben az opportunity cost-ot és az időközben keletkezett adófizetési kötelezettségeket nem vesszük figyelembe, a befektetők valós kára 18 milliárd dollár környékén mozgott.

Madoff ugyan nem egy Hedge Fund-ot üzemeltetett, de végül is az úgynevezett feeder fund-okon keresztül az lényegében Hedge Fund-ként működött. A köztes módon beiktatott feeder fund-ok elrejtették azokat a részleteket, amelyek mögött a valóságban semmi nem volt (Zarrabi – Lundberg, 2012).

A csalásokat az informatikai kontrollpontok (intelligens ellenőrző rendszerek) létrehozásával lehetett volna kikerülni.

2.1.7. UBS Bank

Kweku Adoboli ghánai származású személy a UBS londoni irodájában kereskedőként dolgozott 2006 óta. 2006 előtt back office munkatárs volt, így a rendszer működésével tisztában volt. Adoboli felhatalmazását túllépve, a bank belső ellenőrzését is kijátszva, az ETF-termékek vétele és eladása során olyan pozíciókat vett fel a tőzsdén jegyzett indexkövető befektetési alapokon elsősorban az S&P-500, a DAX és más indexek nem várt mozgása miatt, amelyek végül 2011-ben 2,3 milliárd dollár veszteséget okoztak a banknak.

A nyomozás adatai szerint Adoboli 2008 óta hamisította a könyveket, azaz a belső ellenőrök nem fedezték fel a közel 3 év alatt keletkezett veszteséget. A UBS 2010-ben újította fel kockázatkezelési infrastruktúráját, amely a tőkekövetelményeknek való megfelelésre koncentrált, ehhez képest viszont a kockázatkezelés megerősítése háttérbe szorult (Bray, 2015).

A csalásokat a kontrollpontok megerősítésével, illetve a külső ellenőrzések körültekintő, hatékony munkavégzésével ki lehetett volna küszöbölni.

1.1. A pénzügyi szektort érintő hazai botrányok

A hazánkban a 2000-2015-ig kialakult pénzügyi botrányok jellemzően – a Postabank- és a Kulcsár-ügy kivételével – a befektetési szolgáltatók működési területén alakultak ki.

A magyar befektetési szolgáltatóknál a 2015 előtt tapasztalható kontrollrendszerük gyenge működése lehetővé tette, hogy csalások következzen be a befektetési és tőkepiac területén.

	Benyújtott igények száma (db)	Elfogadott igények száma (db)	Elfogadott kártalanítási összeg (Ft)	Kifizetett kártalanítási összeg (Ft)
Allied Rt.	350	247	106 331 908	106 331 908
CB Bróker Rt.	4 333	3 476	537 528 466	537 528 466
Globex Bróker Rt.	764	480	274 588 202	274 588 202
Égszi-Börze Rt.	484	421	225 562 286	225 562 286
LaSalle Rt.	255	165	95 370 821	95 370 821
Pannon-Bróker Rt.	373	327	187 370 633	187 370 633
Dd-Nex Rt.	6	6	4 200 000	4 200 000
Pest-Buda Rt.	117	102	30 863 598	30 863 598
Diana Rt.	393	387	256 479 925	256 479 925
Wellington Rt.	550	516	217 188 294	217 188 294
London Bróker Rt.	3 734	3 391	2 243 619 786	2 243 619 786
Amethyst Rt.	125	111	65 352 035	65 352 035
Enigma Rt.	159	137	62 586 894	62 586 894
Fund De la Sale BA Zrt.	103	24	37 538 471	37 538 471
Összesen	11 746	9 790	4 344 581 319	4 344 581 319

1. Táblázat "Régi idők" brókerbotrányai, hazai esetek

Forrás: BEVA, MNB, Végh (2015)

2.2.1 A Quaestor

2015 márciusában a pénzügyi botrány adatai szerint a Quaestor 32 ezer egykori ügyfelének 77 milliárd forint kárt okozott. A csőd oka, hogy a Quaestor cégcsoport a korábbi időszakban 210 milliárd forint értékű kötvénykibocsátásaiból 150 milliárdnyi fiktív volt. Természetszerű, hogy a Buda-Cash ügy miatt kialakult pániknak szerepe volt abban, hogy hirtelen elapadtak a források, de az is nyilvánvaló, hogy a csődöt elsősorban a pénzügyi szabályok sorozatos megsértése okozta. „A visszaélés-sorozat nem egyszerűen a Quaestor csoport valamelyik tagjának esetleges egyedi üzleti lépése miatt történt, hanem bűncselekmény elkövetése miatt” (Windisch, 2015)

A nyomozás adatai szerint a 47 társaságból álló Quaestor-csoport működtetésének részeként 2007-től olyan bűnszervezetet hoztak létre, amelynek elsődleges célja a befektetők pénzének, értékpapírjainak az eltulajdonítása volt. Egyik jellemző eset, hogy bróker cég 2009 és 2013 között egy indiai cég külföldi bankszámlájára 72 millió forintnak megfelelő amerikai dollárt utalt át, mégpedig fiktív számláról.

A csalásokat a kontrollpontok megerősítésével, illetve a külső ellenőrzések körütekintő, informatikai eszközöket és szakértőket is alkalmazó hatékony munkavégzésével ki lehetett volna küszöbölni.

2.2.2 Buda-Cash Brókerház Rt

A Magyar Nemzeti Bank 2015. február 23-án jelentette be, hogy azonnali hatállyal felfüggesztette a 1995-ben alapított Buda-Cash Brókerház Rt. működési engedélyét.

Az MNB által a céggel szemben indított átfogó felügyeleti vizsgálat alatt „súlyos visszaélésekre utaló információk” derültek ki. Az ügyészség szerint a bűncselekmény-sorozat 115 milliárd forint kárt okozott.

A csőd később magával rántotta a Buda-Cash-sel szoros kapcsolatban álló DRB-bankcsoport mind a négy bankját.

A 2020. januári II. fokú ítélet szerint a bünszervezeti jelleg nem volt megállapítható. Az ítélet indoklása szerint a fölhalmozott értékpapír- és pénzhány miatt a Buda-Cash külső forrásokra szorult, amely forráshiányt végül is törvénytelen eszközökkel oldott meg. Az ügyfelek pénzeszközeit nem különítették el a társaság vagyonától, a társaság a rájuk bízott pénzzel a megbízástól eltérő célok érdekében rendelkezett. (Hegedűs, 2016)

A csalásokat a kontrollpontok megerősítésével, illetve a külső ellenőrzések körültekintő, informatikai eszközöket és szakértőket is alkalmazó hatékony munkavégzésével ki lehetett volna küszöbölni.

2.2.3 Kézizálog Zrt

2015-ben a sajtóhírek arról szóltak, hogy egy társaság hamis aranytömböket adott át a visszafizetés biztosítékául. A későbbi vizsgálatok kiderítették az aranyrudakról és tömbjeikről, hogy azok valójában trombitarézből készültek. A 2015. évben csődbe ment cég a 2018-as vádirata szerint a Kézizálog Zrt. tulajdonosa a trombitarézből készült tömböket otthonában öntötte, amellyel mindegy 30 milliárd forintnyi kárt okozhatott az ügyfeleinek.

A csalásokat a kontrollpontok megerősítésével, illetve a külső ellenőrzések körültekintő hatékony munkavégzésével ki lehetett volna küszöbölni. (Hegedűs, 2016)

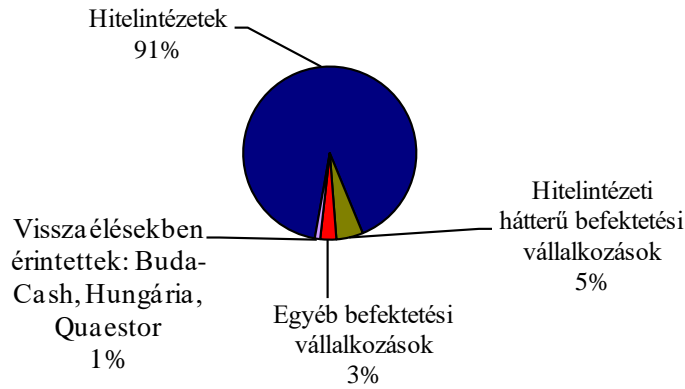
2.2.4 Hungária Értékpapír Zrt.

A Magyar Nemzeti Bank (MNB) 2015 márciusában függesztette fel a Hungária Értékpapír Zrt. működését, mert a tulajdonosok jogosulatlanul, a törvényi előírások megsértésével, a befektetői számlákon haszonszerzés céljából végzett értékpapír-kereskedelmi és pénzügyi műveleteikkel, éveken át, szervezeten megtévesztették a befektetőket. A károkozás során 300 millió forintos csalást valósítottak meg az elkövetők. A károsultak számát a Befektetővédelmi Alap 2018. december 31-én 668-ra tette, amelyből 608 magánszemély, akik összesen 694,8 millió forint kártérítésre lettek jogosultak. A 60 jogi személynek összesen 153 millió járt. (Hegedűs, 2016)

A csalásokat a kontrollpontok megerősítésével, illetve a külső ellenőrzések körültekintő, informatikai eszközöket és szakértőket is alkalmazó hatékony munkavégzésével ki lehetett volna küszöbölni.

3. Kutatási eredmények

A korábbi kutatásommal egyetértve továbbra is fenntartom, hogy „jelen kutatás összegzése szerint a hazai és nemzetközi pénzügyi szektort érintő csalások a pénzügyi szektorra vonatkozóan nem általánosíthatóak, a korrupció jelenléte azonban árnyaltan az átláthatóság gyengeségei miatt nyomokban felfedezhető volt.” (Hegedűs, 2016)

1. ábra Az ügyfélpapírok alakulása 2014. évben

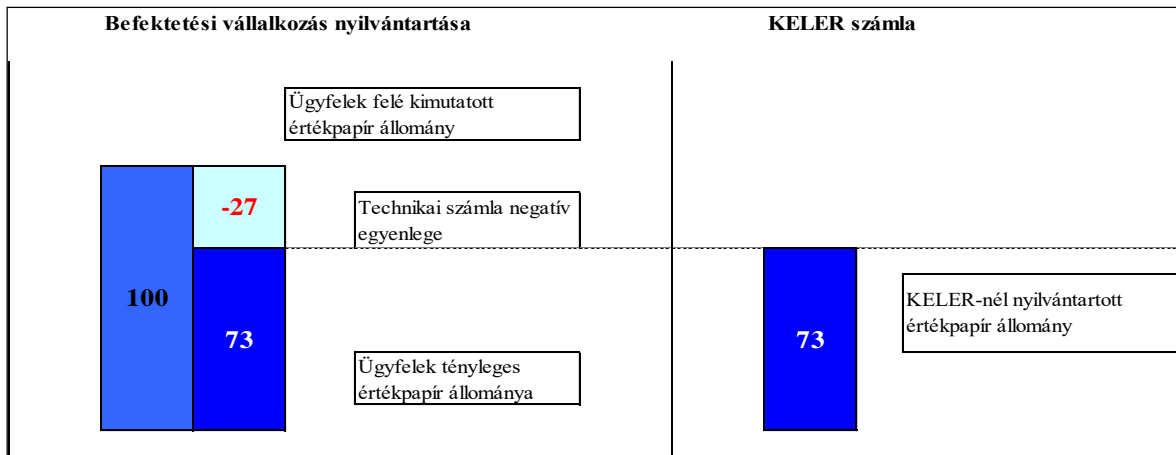
Forrás: MNB, Végh (2015)

„Az 1. ábra szerint a brókerbotrányban szereplő visszaélések az értékpapír-állomány 1%-át érintették, ezért az értékpapírpiac – értékelve az eseményeket – a kezdeti visszaesést követően megnyugodott és további fejlődésnek indult. Az ügyfélállományok piaci értéke 2015. június 30-ra a 2014. decemberi értékhez képest 6,7%-kal növekedett, a befektetési vállalkozások által kezelt értékpapírok megoszlása a 2015. II. negyedévben a 2015. IV. negyedévi adatokhoz képest jelentős mértékben nem változott. A brókerbotrányban érintett Buda-Cash Zrt. felszámolása a DRB-bankcsoport felszámolását is előidézte, ami számos mikro- és kisvállalkozásnak (befektetőnek) okozott olyan helyrehozhatatlan károkat, ami vállalkozásuk folytatását a továbbiakban jelentős mértékben befolyásolta.” (Hegedűs, 2016).

A 2015. évi kutatás akkor arra a következtetésre jutott, hogy az állami beavatkozás szükséges lett volna. A befektetők érdekeit szem előtt tartva egy állami alap létrehozás lett volna célszerű. A brókerbotrány károkozóitól jelentős összegeket kellett volna behajtani az érdekében, hogy a bankok helyzete helyreállítható legyen és ne az államra háruljon minden költség. (Hegedűs, 2016)

A pénzügyi szektor elvesztette az emberek bizalmát, viszont az emberek ennél sokkal többet veszítettek. A kisbefektetők, magánvállalkozások jelentős károkat kényszerültek elviselni. A Questor botrány esetében felmerült, hogy ha a befektetők elég szkeptikusak, akkor nem történhetett volna ekkora veszteség, hiszen figyelembe kell venni minden befektetés során, hogy a magas hozam magas kockázattal jár. A szkepticizmus ebben az esetben viszont nem volt elég, hiszen a hozamígérethez tartoztak a „felépített és kommunikált állami szerepvállalások, amely az állami-befektetői integritás fogalmát kérdőjelezték meg.” (Hegedűs, 2016)

„A csalások egyik általános jellemzője, hogy az elkövetők vagy a szabályozás, vagy az ellenőrzés gyengeségét használják ki. A bekövetkezett csalásokat elemezve egyértelmű, hogy a szorosabb szabályozás, szkeptikusabb ellenőrzés esetén a csalások felismerhetőek, megelőzhetőek lettek volna” (Hegedűs, 2016).

2. ábra A csalások technikai megvalósítása (értékpapír állomány)

Forrás: MNB, Végh (2015)

Végh (2015) előadása rámutatott arra, hogy a csalásokat hogyan lehet technikailag megvalósítani. Az ügyfelek felé kimutatott értékpapír állomány jelentősen nagyobb mértéket mutat, mint ami a tényleges állomány lenne. 2013. évben legfolytatott ellenőrzés során az volt felfedezhető, hogy az adatállomány hamis, az adatfelvitel nem a megfelelő időpontban történt.

A csalásoknak számos oka van. A mai világ folyamatosan és egyre gyorsuló digitalizációja, az informatika fejlődése lehetőséget nyújt arra, hogy olyan csalások vihetők véghez akár, amelyek eddig nem. A csalók kihasználják azt, hogy vannak, akik nem tudnak lépést tartani a fejlődéssel és a fejlettebb megoldások alkalmazásával csalnak, hamisítanak. Természetesen a brókerbottrányok esetéből tanulva azt is tudjuk, hogy egyes esetekben a felső vezetők is részt vesznek a csalásban, így még inkább biztonságban érzik magukat a csalók és nem félnek a lebukás veszélyétől. Az ellenőrzés mértéke és rendszeressége, gyakorisága egy fajta megoldást jelent a gazdaság fehéritésére, a csalások feltárására. Amennyiben gyenge az ellenőrzés vagy kiszámítható, ritka az ellenőrzési tevékenység, akkor ezzel fordított arányban változik a csalások száma. (Hegedűs, 2016)

„Bizalom helyett gyanakvás kell.” – fogalmazott az MNB alelnöke a 2015 tavaszán kirobbant pénzügyi botrány kapcsán, hozzátéve, hogy sokkal erősebb ellenőrzési típusú szemlélet szükséges a felügyelt szektorokkal szemben (Windisch, 2015).

Az ellenőrzés területén számos új, fejlettebb intézkedés került bevezetésre, amelyektől azt várja kormány, hogy meg fogja gátolni hasonló brókerbottrányok véghez vitelét. A felfedett csalások pozitív hozadékkal is rendelkeznek, hiszen ezek miatt következtek be olyan változások, amelyek könnyebbé, átláthatóbbá, ellenőrizhetőbbé tették a nyilvántartásokat. Fontos tehát, hogy az elmúlt esetekből tanuljunk és a pozitív, fejlesztő hatását kihasználjuk.

„Az új piacra lépési és bennmaradási szabályok, az átfogó vizsgálatok gyakoriságának növelése, a vizsgálatoknál alkalmazható eszköztár bővítése, az értékpapíroknak a központi értéktár egyéni alszámláján történő elkülönítése, a befektetési szolgáltatási tevékenységet végzők kontrollrendszerének erősítése, a biztonsági kockázatelemzés szabályainak megváltoztatása azoknak az eszközöknek egy része, amelyekkel a befektetői bizalmat az értékpapír-kereskedés folyamatában megerősítették.” (Hegedűs, 2016)

Megnevezés	Százalékos érték (az értékelt 210 db vélemény arányában)
A csalásban érintett brókercégek menedzsmentje:	45,40%
A csalásban érintett társaságok belső kontrolljai (igazgató tanács, felügyelő bizottság, belső ellenőrzés):	12,30%
Kormány:	6,25%
Pénzügyi felügyelet:	23,40%
Könyvvizsgálók:	10,28%
Befektetők:	0,90%
Mindenki:	1,37%
Összesen:	100,00%

2. Táblázat A brókerbotrány felelősei saját kutatás alapján

Forrás: saját számítás

A brókerbotrány vonatkozásában primer kutatást végeztem. A befektetők és a lakosság is elvesztette bizalmát a pénzügyi szektor felé. A kutatás egyik alappilléret az adta, hogy vajon mit gondolnak a megkérdezettek kik a felelősök a botrányt kirobbantó tevékenység elvégzéséért. A 2. táblázatban szereplő összegzés alapján a válaszadók közel azonosan értékelték a menedzsment felelősségét, azaz a brókerbotrányokért elsősorban a felsővezetőket tartották felelősnek. A külső ellenőrzésben részt vevő könyvvizsgálók és a belső ellenőrzést végzők felelőssége közel azonos mértékben került megállapításra, azaz az egyes válaszadók az ellenőrzés gyengeségét a csalás kialakulásában magasabbra értékelték, mint az elkövetőket.

Kifejtős kérdések között rákérdeztem, hogy miben rejlik a kormány és a felügyelet felelőssége a válaszadók véleménye szerint. Az elemzés során az került feltárásra, hogy a legtöbben úgy ítélik meg, hogy nincs Magyarországon egy megfelelően ellenőrzött, szigorú és átlátható környezet, amelynek megteremtése a kormány feladata lenne.

Érdekes megállapításra jutottam a tanulmányban nem publikált további kérdések elemzése során. A válaszok „rámutatnak arra, hogy a válaszadók véleményét befolyásolta az, hogy az állam közvetlen befektetőként szerepet vállalt egyes csalásban részt vevő társaság működésében” (Hegedűs, 2016a).

A visszaélések összefoglaló tipizált jellemzői a vizsgálat alapján:

- a befektetési szolgáltatók felső menedzsmentjének érintettsége, az értékpapír- és számlavezetésre vonatkozó ágazati és könyvelési előírások tudatos és súlyos megsértése,
- a felső vezetők által a felügyeleti adatszolgáltatások tranzakciós rendszer és adatbázis szintű manipulálása, saját dolgozóik megtévesztése,
- a csalás vagy sikkasztás tényállás egyidejű megvalósítása,
- engedély nélküli tevékenység végzése a forrásszerzés során,
- a belső védelmi vonalak (compliance, belső ellenőrzés) nem megfelelő működése,
- a csalások az ellenőrzés elmaradását, vagy annak nem megfelelő módszertanát kihasználva hosszú időn át tartó (több évtizedes) visszaélés-sorozatokat idéznek elő

- a külső ellenőrök (NAV, bankfelügyelet, könyvvizsgálat) ellenőrzésük során nem tárták fel a visszaéléseket,
- a felügyeleti szervek felelőssége a pénzügyi botrányok kapcsán nem ítéhető meg. (Hegedűs, 2016)

A jelen digitalizációs környezetben nehéz elhinni azt, hogy egyes informatikai csalások nem fedezhetőek fel, viszont 2015. évben, amikor a pénzügyi botrányok korszakát éltük, az informatika sokkal fejletlenebb szinten állt. Nem állt rendelkezésre annyi eszköz, digitalizált módszer az ellenőrök, könyvvizsgálók részére, mint jelenleg, így a csalások felfedése is nehezebb feladat volt. 2015. évben számos megítélés szerint a könyvvizsgáló felelősségi körébe tartozott, hogy nem vette észre az informatikai csalást, pedig a csalás megelőzése és feltárása elsősorban az adott a gazdálkodó egység irányításával megbízott személyek és a vezetés felelőssége, hiszen ők ismerik legjobban az adott szervezetet. A könyvvizsgálók felelősségi körébe az auditálási eljárások során a jellemző kockázatok elemzése, a folyamatba épített kontrollok hatékonyságának vizsgálata tartozik.

A könyvvizsgálatra vonatkozó 240. standard szerint a vezetés felelősségével kapcsolatban rögzíti:

„A vezetésnek hangsúlyt kell helyeznie a csalás megelőzésére, csökkentve a csalás előfordulásának lehetőségét, valamint az elrettentésre, amely meggyőzheti az egyéneket, hogy ne kövessenek el csalást tekintettel a feltárás és büntetés valószínűségére. Ez magában foglalja a becsületesség és etikus viselkedés kultúrájának létrehozása iránti elkötelezettséget, amelyet megerősíthet az irányítással megbízott személyek által gyakorolt aktív felügyelet. Az irányítással megbízott személyek általi felügyelet magában foglalja a kontrollok felülírása, valamint a pénzügyi beszámolási folyamat olyan más nem helyénvaló befolyásolása lehetőségének a mérlegelését, mint például a vezetés erőfeszítései az eredmény menedzselésére annak érdekében, hogy befolyásolják a gazdálkodó egység teljesítményének és jövedelmezőségének elemzők általi megítélését.”

A könyvvizsgáló azért felelős, hogy kellő bizonyosságot szerezzen arra vonatkozóan, hogy a pénzügyi kimutatások nem tartalmaznak akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítást.

A 240. standard 5. pontja a könyvvizsgáló felelősségével kapcsolatban rögzíti:

„A nemzetközi könyvvizsgálati standardokkal összhangban lévő könyvvizsgálatot végző könyvvizsgáló felelős azért, hogy kellő bizonyosságot szerezzen arra vonatkozóan, hogy egészében véve a pénzügyi kimutatások nem tartalmaznak akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állítást. A könyvvizsgálat eredendő korlátait miatt fennáll annak az elkerülhetetlen kockázata lehet, hogy a pénzügyi kimutatásokban szereplő néhány lényeges hibás állítást nem tárnak fel, még akkor sem, ha a könyvvizsgálatot megfelelően tervezték meg és hajtották végre a nemzetközi könyvvizsgálati standardokkal összhangban.”

A befektetői bizalom a pénzügyi piacok botrányok és a COVID-19 tükrében

A gazdasági szereplők számára az egyik legfontosabb tényező az üzletfelek közötti bizalom.

A bizalom hitelessé tesz, társadalmi tőkét és etikai értéket eredményez, amely befektetés gyorsan megtérül, jelentős haszonnal jár az adott vállalkozás piaci megítélésében. Az állandó változások által övezett időszakokban elengedhetetlenül fontos, hogy a könyvvizsgálók a jövő érdekében fejlesszék tudásukat, minőségi munkájuk a megbízható, hiteles összkép kialakításának egyik záloga legyen. (Hegedűs, 2015)

A bizalom -amely egyike önvédelmi működéseinknek- ha elszáll nemcsak másokét, de saját (anyagi és erkölcsi) biztonságunkat is kockára teszi.

A legnagyobb magyar befektetési alapok többsége a pénzügyi botrányok és a COVID-19 külön-külön is negatív hírei ellenére szinte veszteség nélkül átvészelték a koronavírus-válságot. 2020-ban 6,6 százalékkal 6.893 milliárd forintra nőtt a befektetési alapokban kezelt vagyon, ami a COVID-19 és a pénzügyi intézményrendszer érintő botrányok mellett kiváló eredmény még akkor is, ha az egyes kategóriák között átrendeződést figyelhetünk meg.

Az ingatlanportfóliók mellett a rövid kötvényalapok válságállónak bizonyultak. Természetesen a kockázatosabb vegyes, illetve abszolút hozamú alapok jelentős veszteséggel számolhatnak a 2020. évi beszámolójukban, de 2021. év első negyedévében azt ledolgozhatják.

A Befektetési Alapkezelők és Vagyonkezelők Magyarországi Szövetsége (BAMOSZ) és a Portfólió napi elemzése szerint az MKB Egyensúly 11,46%-os, az OTP Supra 14,76%-os teljesítményt ért el, így akiknek a bizalma megmaradt a befektetési alapok iránt a válságban is befektettek az alapokba jelentős eredményt érhetnek el (Portfólió, 2020).

A legszélsőségesebb változás a tőkevédett alapoknál és a részvény alapoknál figyelhető meg. Az előbbi vagyona éves szinten 42,1 százalékkal csökkent, az utóbbié 32,6 százalékkal nőtt.

A bizalom tehát nem ingott meg, remény és lehetőség van arra, hogy a befektetések 2021-ben ismét jelentős fejlődést mutassanak.

A hipotézisek vizsgálata

A vizsgálat alapján a H1 és H2 hipotézis megerősítésre és elfogadásra került.

	Tézis	
T:1	A 2015. évi magyarországi és a 2015-2020. évek pénzügyi botrányainak eseményei a pénz és tőkepiacokban meglévő befektetői bizalmat a hazai és a nemzetközi viszonylatban nem rengették meg, a befektetői bizalom továbbra is töretlen.	a H1 megerősítésre került
T2	A pénzügyi szektor külső és belső ellenőrzéseinek gyengesége, a csalások növekedése között összefüggés fedezhető fel, azok tipizálhatóak.	A H2 megerősítésre került

4. Következtetések, javaslatok

A 2004-2020 közötti időszakban a világ pénzügyi intézményrendszerében bekövetkezett csalások rámutattak arra, hogy a belső kontrollok nem működtek megfelelően. A külső ellenőrzések gyengesége, a csalások növekedése között összefüggés fedezhető fel.

A pénzügyi intézményrendszereknél meglévő szigorú működési környezet szabályozottsága ellenére, a számviteli információk meghamisítását az irányítással megbízottak hajtottak végre, amellyel jelentős károkat okoztak. 2015. évi magyarországi és a 2015-2020. évek pénzügyi botrányainak eseményei a pénz és tőkepiacokban meglévő befektetői bizalmat a hazai viszonylatban nem rengették meg. A közvélemény a bekövetkezett csalásokért a 2015. év magyarországi és a 2015-2020. évek nemzetközi pénzügyi botrányainak tükrében elsősorban a menedzsmentet és a belső-külső kontroll nem megfelelő működését tette felelőssé.

A pénz- és tőkepiacokon bekövetkezett nemzetközi események vizsgálatából levonható az a következtetés, hogy az informatikával támogatott kontrollrendszerek ellenére a tökéletes ellenőrzési

rendszer lényegében nem megvalósítható. A csalási módszerek feltárása rámutat arra, hogy a belső kontroll rendszer megfelelő működésének hiánya elősegítette az események bekövetkezését.

A felügyeleti hatósági funkció a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete MNB-be való beolvasztásával megvalósult.

Változtak az adatszolgáltatási struktúrák és követelmények.

2016. június 4-én hatályba lépett a Ktv. módosítása, továbbá 2016. június 17-től alkalmazandó az Audit Reform Rendelet (mely Magyarországon közvetlenül beépült a jogrendbe).

A reform következtében újraszabályozásra került a közérdeklődésnek minősítettek köre, az audit rotáció, a könyvvizsgálói banki minősítés, az újraminősítések kérdésköre. Az új szabályozás meghatároz egy "feketelistát" is azokra a szolgáltatásokra vonatkozóan, melyeket a könyvvizsgáló cégek nem nyújthatnak a közérdeklődésre számot tartó ügyfeleknek, ezzel az EU a könyvvizsgálati függetlenséget kívánta megerősíteni a bankok, biztosítók, tőzsdén jegyzett cégek esetében.

A jelen kutatás alátámasztja, hogy a csalás lehetőségét szükséges megszüntetni, erősíteni kell a megelőzés, az ellenőrzés, a bizalom szerepét. A csalások a szigorítások ellenére bekövetkezhetnek, ezért a vállalkozásoknak folyamatosan újra kell értékelniük a visszaélések kockázatát, partnereikkel történő kapcsolatát, saját szervezeti kultúráját.

Erősíteni kell a könyvvizsgálat szerepét, ugyanakkor a bekövetkezett csalások rámutatnak arra, hogy a továbbiakban a pénzügyi szektor ellenőrzését csak megfelelően felkészült, az informatikához értő, csalásvizsgálatra képes tapasztalatokkal rendelkező szakember végezheti el.

A **WIRECARD** ügy vizsgálata még nem fejeződött be, de jelenlegi fázisában is már rámutat arra, hogy a kötelező rotáció javítja majd a könyvvizsgálat minőségét még akkor is, ha lesz olyan eset, amikor a kötelező könyvvizsgáló váltás okán majd leszűkül a választás lehetősége, mert az auditáló könyvvizsgálón kívül egy másik könyvvizsgáló cég olyan tanácsadási tevékenységet végez, amely összeférhetetlen a könyvvizsgálattal. Gondot okozhat, hogy egy több országban jelen lévő társaságnál tagállamonként eltérő rotációs periódusok lesznek, amely megnehezíti, hogy csoportszinten azonos könyvvizsgáló auditálja a cégeket. Jelen kutatás a **WIRECARD** ügy és a Fővárosi Törvényszék egy a brókercégek volt ügyfelei által indított polgári peres eljárásának feldolgozásával fejeződik be, amely együttes hozadéka a befektetési vállalkozások könyvvizsgálati módszertanának kidolgozása.

Hivatkozások

- [1] Biedermann Zsuzsanna (2012): Az amerikai pénzügyi szabályozás története. Letöltve: https://www.asz.hu/storage/files/files/penzugyiszemle/2012/337_354_biedermann.pdf (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [2] Chad Bray (2015): Kweku Adoboli, Ex-UBS Trader, Is Blocked From Financial Industry. Letöltve: <http://www.nytimes.com/2015/10/17/business/dealbook/kweku-adoboliex-ubs-trader-is-blocked-from-financial-industry.html> (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [3] Nicola Clark, Katrin Bennhold (2010): A Société Générale Trader Remains a Mystery as His Criminal Trial Ends. Letöltve: <http://www.nytimes.com/2010/06/26/business/global/26socgen.html?rref=collection%2Ftimes-topic%2FKerviel%2C%20J%2C%A9r%2C%B4me> (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [4] Hegedűs, Mihály: (2015) Könyvvizsgálat, bizalom és üzleti morál. SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA 57: (1) pp. 34-35., 2 p. (2015)
- [5] Hegedűs Mihály (2016) [Korrupció és csalás a pénzügyi szektorban](#) In: Fata, Ildikó; Kissné, Budai Rita (szerk.) [Határtalan érték a valós és a virtuális világban](#). Kalocsa, Magyarország: Tomori Pál Főiskola, (2016) pp. 60-74., 14 p. ISBN: 978-963-8967-99-2
- [6] Hegedűs Mihály: (2016 b) Gazdasági háttértudományi képzés Debreceni Ítéltábla 2016. május 25. Letöltve: <https://debreceniitlotabla.birosag.hu/hirek/20160525/gazdasagi-hattertudomanyok-kepzes> (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [7] Hegedűs Mihály: (2016 c) Jogásznapi, Gazdasági háttértudományi képzés Kecskeméti Ítéltábla 2016. február 08. Letöltve: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/jogasznap-kecskemeti-torvenyszeken> (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [8] Hegedűs Mihály (2019): A hitelintézetek könyvvizsgálata. In: Kovács, Tamás; Szóka, Károly; Varga, József (szerk.) Pénzügyi Intézményrendszer Magyarországon 2019. Sopron, Magyarország: Soproni Egyetem Kiadó, (2019) pp. 501-530., 30 p. DOI SOE Publicatio repozitórium DOI ISBN: 9789633343357. ISBN: 978-963-3343-36
- [9] Hegedűs Mihály (2020): A Wirecard-botrány és a COVID 19 együttes hatása a beszámolókra. Tomori Világ, a Tomori Közösség blogja, 2020.07.10. Letöltve: <https://tomorivilag.hu/2020/07/10/a-wirecard-botran-y-es-a-covid-19-egyutt-es-hatasa-a-beszamolokra/p>. DOI SOE Publicatio repozitórium DOI ISBN: 9789633343357. ISBN: 978-963-3343-36 (Utolsó letöltés: 2021.10.26.)
- [10] Lentner Csaba (2015): Szemelvények a regnáló magyar közpénzügyi rendszerről – intézményi és nemzeti történeti háttérrel. Állam-Válság- Pénzügyek. A pénzügyi piac szabályozásának és felügyeletének aktuális kérdései a Batthyány Lajos Szakkollégium Állam – Válság – Pénzügyek című konferenciájának tanulmánykötete. Letöltve: <http://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/kiadv%C3%A1nyok/%C3%81llam%20-%20v%C3%A1ls%C3%A1g%20-%20p%C3%A9nz%C3%BCgyek%20konferenciak%C3%B6tet.pdf> (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [11] KPMG (2020): Concerning The Independent Special Investigation. Letöltve: https://www.wirecard.com/uploads/Bericht_Sonderpruefung_KPMG_EN_200501_Disclaimer.pdf (Utolsó letöltés: 2021.10.26.)
- [12] Máté D., Sadaf R., Tarnóczy T., Fenyves V. (2017): Fraud detection by testing the conformity to benford's law in the case of wholesale enterprises POLISH JOURNAL OF MANAGEMENT STUDIES 16 : 1 pp. 115-126.

- [13] René Jakubeit (2021) The Wirecard scandal and the role of BaFin. Letöltve: <https://sep.luiss.it/sites/sep.luiss.it/files/WP5.21%20The%20Wirecard%20scandal%20and%20the%20role%20of%20Bafin.pdf> (Utolsó letöltés: 2021.10.26.)
- [14] Sam Bhugalloo (2008): Commodities Trading: Nick Leeson, Internal Controls and the Collapse of Barings Bank. Letöltve: http://www.tradefutures.co.uk/nick_leeson_barings_bank.pdf (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [15] Shahin Zarrabi – Lennart Lundberg (2012): The Madoff Fraud. MVE220 Financial Risk. Letöltve: <http://www.math.chalmers.se/~rootzen/finrisk/The%20Madoff%20Fraud.pdf> (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [16] Végh Richárd (2015): A felügyeleti ellenőrzés új tapasztalatai a brókercégek csődjeinek tükrében. Sopron, 2015.10.01. előadása Letöltve: <https://docplayer.hu/10354674-A-felugyeleti-ellenorzes-uj-tapasztalatai-a-brokercegek-csodjeinek-tukreben.html> (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)
- [17] Windisch László (2015): A brókerbotrányok tanulságai. 53. Közgazdász-vándorgyűlés Miskolc, 2015.09.05. előadása. Portfólió 2020. Letöltve: <https://www.portfolio.hu/befektetes/20201007/fel-eve-vereztek-el-a-magyar-befektetesi-alapok-sikerult-talpra-allni-451746> (Utolsó letöltés: 2020.11.19.)